

بهجت و سعادت

شرح نمط هشتم از کتاب «الاشارات و التنبیہات»

شیخ الرئيس ابن سینا

آیت الله احمد بهشتی

www.ketab.ir

www.ketab.ir

بهشتی، احمد، ۱۳۱۴ - شارح.
بهجت و سعادت: شرح نمط هشتم از کتاب «الاشارات و التبیہات» شیخ الرئیس ابن سینا / ترجمه و شرح احمد بهشتی.
- قم: مؤسسه بوستان کتاب، ۱۳۸۵.
۳۰۴ ص. - (مؤسسه بوستان کتاب؛ ۳۰۶۱. کتاب‌های آیت‌الله احمد بهشتی؛ ۴۴) (فلسفه و عرفان. فلسفه اسلامی)
ISBN 978-964-09-2527-0

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیما.
کتاب‌نامه: ص. [۳۰۳] - ۳۰۴؛ همچنین به صورت زیرنویس.
۱. ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰-۴۲۸ ق. الاشارات و التبیہات - نقد و تفسیر. ۲. فلسفه اسلامی - متون قدیمی تا قرن ۱۴. ۳. منطق - متون قدیمی تا قرن ۱۴. ۴. عرفان - متون قدیمی تا قرن ۱۴. مابعدالطبیعه - متون قدیمی تا قرن ۱۴. الف. ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰-۴۲۸ ق. الاشارات و التبیہات. برگزیده. شرح. ب. مؤسسه بوستان کتاب. ج. عنوان. د. عنوان: شرح نمط هشتم از کتاب «الاشارات و التبیہات» شیخ الرئیس ابن سینا. ه. عنوان: الاشارات و التبیہات. برگزیده. شرح.
BBR ۴۱۵
۱۴۰۲
شماره کتابشناسی ملی: ۹۱۸۰۸۶۳
۱۸۹/۱

کتاب‌های آیت‌الله احمد بهشتی / ۴۴

www.ketab.ir

- موضوع: فلسفه اسلامی (فلسفه و عرفان)
- گروه مخاطب: تخصصی (طلاب و دانشجویان)

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۳۰۶۱
مسلسل انتشار (چاپ اول و بازچاپ): ۸۲۲۶

بوسه

تذکره و تنبیها

«تذکره و تنبیها» نوبت ۱۴۰۲، آگوست، شماره ۱۷۰، بهار ۱۴۰۲

بوستان

بهجت و سعادت

شرح نمط هشتم از کتاب «الاشارات و التنبیها» شیخ رئیس ابن سینا

• نویسنده: آیت الله احمد بهشتی

• ناشر: مؤسسه بوستان کتاب

• لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب

• نوبت چاپ: اول / ۱۴۰۲ • شمارگان: ۵۰۰ • بهای: وب سایت رسمی مؤسسه بوستان کتاب

www.kalbid.com

تمامی حقوق نشر مکتوب و الکترونیک اثر متعلق به مؤسسه بوستان کتاب است

printed in the Islamic Republic of Iran

♦ دفتر مرکزی: قم، خ شهدا (صفاییه)، ص پ ۹۱۷ / ۳۷۱۸۵، تلفن: ۷-۲۷۷۴۲۱۵۵ شماره: ۲۷۷۴۲۱۵۴ تلفن پخش: ۳۷۷۴۴۴۲۶

♦ فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا (عرضه ۱۲۰۰۰ عنوان کتاب با همکاری ۱۷۰ ناشر)

♦ فروشگاه شماره ۲: تهران، خیابان انقلاب، بین وصال و فلسطین، پلاک ۹۵۱، تلفن: ۶۶۹۶۹۸۷۸

♦ فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خسروی، مجتمع یاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان رضوی، تلفن: ۳۲۲۳۳۶۷۲

♦ فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهار راه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۳۲۲۲۰۳۷۰

♦ فروشگاه شماره ۵ (رنگین کمان، فروشگاه کودک و نوجوان): قم، چهارراه شهدا، نبش خیابان ارم، تلفن: ۳۷۷۴۳۱۷۹

اطلاع از تازه های نشر از طریق پیام کوتاه (SMS)، با ارسال شماره همراه خود به ۲۱۵۵-۱۰۰۰ و یا ارسال درخواست به:

پست الکترونیک مؤسسه: E-mail: info@bustaneketab.com

جدیدترین آثار مؤسسه و آشنایی بیشتر با آن در وب سایت: www.bustaneketab.com

با قدردانی از همکاریانی که در تولید این اثر نقش داشته اند:

- اعضای شورای بررسی آثار • ویراستار: محمدرضا متصفی سروندانی
- اصلاحات حروف نگاری: مهدیه قرباندوست و فائزه هدایی • صفحه‌آرا: حسین محمدی
- کنترل فنی صفحه‌آرایی: سیدرضا موسوی‌منش • طراح جلد: امیرعباس رجیبی • اداره آماده‌سازی: حمیدرضا تیموری
- اداره چاپخانه: مجید مهدوی، ناصر منتظری و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی • مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی.

رئیس مؤسسه
محمدباقر انصاری

فهرست مطالب

۱۱	پیش‌گفتار.....
۱۳	درآمد.....
۱۷	محتوای نمط چهارم.....
۱۸	محتوای نمط پنجم.....
۱۹	محتوای نمط ششم.....
۲۰	محتوای نمط هفتم.....
۲۰	غزالی و تکفیر ابن‌سینا.....
۲۱	شیعه‌بودن ابن‌سینا.....
۲۳	مروری بر سروده‌های ابن‌سینا.....
۲۴	چماق تکفیر.....
۲۵	بوعلی را بهتر بشناسیم.....
۲۹	مروری بر نقادی مرحوم استاد آشتیانی.....
۳۲	قاروره‌شکنی در تاریخ.....
۳۴	نوآوری ابن‌سینا.....
۳۴	نگاهی به عناوین سه نمط آخر.....
۳۴	۱. نمط هشتم.....
۳۵	۲. نمط نهم.....
۴۰	۳. نمط دهم.....
۴۲	وحيانيت و عقلانيت عرفان.....

بخش سوم: اثبات لذت عقلی

۱۶۹ فصل هشتم: نقش احساس در تحریک شوق و نفرت
۱۶۹ تنبیه
۱۶۹ شرح و توضیح
۱۷۴ مروری بر فرازهای فصل هشتم
۱۷۶ فصل نهم: بهجت و سعادت
۱۷۶ تنبیه
۱۷۷ شرح و توضیح
۱۸۱ برتری ادراک عقلی
۱۸۲ ۱. تغیر و عدم تغیر
۱۸۲ ۲. پدیدار و کنه
۱۸۲ ۳. تناهی و عدم تناهی
۱۸۳ مروری بر فرازهای فصل نهم
۱۸۸ فصل دهم: چرا عدم اشتیاق به معقولات!؟
۱۸۸ تنبیه
۱۸۸ شرح و توضیح
۱۸۹ مروری بر فرازهای فصل دهم

بخش چهارم: اثبات آلام عقلی

۱۹۳ فصل یازدهم: شدت آلام روحانی در عالم پس از مرگ
۱۹۳ تنبیه
۱۹۳ شرح و توضیح
۱۹۶ مروری بر فرازهای فصل یازدهم

بخش پنجم: مراتب و اقسام شقاوت عقلی

۲۰۱ فصل دوازدهم: مراتب اشقیاء
-----	---------------------------------

۲۰۱	تنبيه
۲۰۱	شرح و توضيح
۲۰۶	مروری بر فرازهای فصل دوازدهم
۲۱۳	فصل سیزدهم: تفاوت افراد ناقص
۲۱۳	تنبيه
۲۱۳	شرح و توضيح
۲۱۳	۱. ابلهان
۲۱۷	۲. جاچدان
۲۱۸	۳. معرضان
۲۱۸	۴. مهملين
۲۱۹	مروری بر فرازهای فصل سیزدهم

بخش ششم: اقسام اهل سعادت

۲۲۵	فصل چهاردهم: لذت بی مانند عارفان پس از مرگ
۲۲۵	تنبيه
۲۲۵	شرح و توضيح
۲۳۱	مروری بر عناوین فصل چهاردهم
۲۳۴	فصل پانزدهم: لذت دنیوی عارفان
۲۳۴	تنبيه
۲۳۴	شرح و توضيح
۲۴۱	مروری بر فرازهای فصل پانزدهم
۲۴۳	فصل شانزدهم: لذت و دهشت عارفان
۲۴۳	تنبيه
۲۴۳	شرح و توضيح
۲۴۹	مروری بر عناوین فصل شانزدهم
۲۵۲	فصل هفدهم: بقای نفوس ابلهان
۲۵۲	تنبيه

۲۵۳	شرح و توضیح
۲۶۱	استدلال فخر رازی
۲۶۳	استدلال ابن سینا
۲۶۴	نتیجه
۲۶۴	مروری بر فرازهای فصل هفدهم
۲۶۷	خلاصه بحث
۲۶۸	فرضیه‌ای در کلام خواجه

بخش هفتم: مراتب لذت و شادمانی موجودات

۲۷۳	فصل هیجدهم: مراتب لذات به لحاظ مراتب هستی
۲۷۴	اشاره
۲۷۵	شرح و توضیح
۲۷۵	۱. واجب الوجود یا موجود فوق امکان
۲۸۰	۲. عقول یا مجردات تام
۲۸۱	۳. نفوس یا مجردات غیر تام
۲۸۵	۴. نفوس متوسطه
۲۸۶	۵. نفوس مغموسه
۲۸۷	مروری بر فرازهای فصل هیجدهم
۲۹۳	فصل نوزدهم: سریان عشق
۲۹۳	تنبیه
۲۹۳	شرح و توضیح
۲۹۵	نفوس حیوانی و نباتی و صور جمادی
۲۹۹	مروری بر فرازهای فصل نوزدهم

۳۰۳ کتاب نامه

پیش‌گفتار

بوعلی‌سینا نابغه بزرگ ایرانی، شخصیتی چندبعدی است؛ هم فیلسوف است و هم ریاضی‌دان و هم طبیب و هم عالم به علوم طبیعی؛ هم حکیم نظر و هم حکیم عمل؛ هم متعبد و هم اهل ذوق. توگویی «جهانی است بنشسته در گوشه‌ای». کتاب شفای او جامع همه علوم نظری است؛ در عین حال در الهیات شفا از اخلاق - به معنای اعم - و به ویژه از سیاست هم غفلت نکرده است. منطق او از ارسطو هم جلو افتاده، هر چند فخر رازی می‌گوید: او منطق‌دان بود، ولی متمطقی نبود و این، کمال بی‌انصافی است. اشارات او منعکس‌کننده شخصیت مستقل او در برابر مشائیان - حتی ارسطو - است، اگرچه در شفاهم نوآوری‌هایی دارد که نشانگر استقلال او است؛ هر چند شفا را بر مذاق مشائیان نوشته است. شرحی که این جانب بر نمط‌های چهارم تا دهم اشارات نوشته‌ام یا تقریر شده، حاصل چند دوره تدریس در دانشگاه‌ها یا حوزه مقدسه قم است. اگر از سوی حضرت حق (جل و علا) توفیق رفیق شود، سه نمط طبیعیات اشارات را هم - که مدیر محترم بوستان کتاب، به جد پیگیر است - شرح خواهم کرد. در شرح الهیات شفا هم نوشته‌هایی دارم که طی دوره‌های تدریس آماده شده و نیازمند تکمیل و ویرایش است. آیا در این پیرانه سر آرمان‌ها جامه عمل می‌پوشند؟!

به پیری خاک بازیگاه طفلان می‌کنم بر سر که شاید بشنوم ز آن خاک بوی نوجوانی را
فَيَأْتِيَتِ الشَّبَابَ يَعُودُ يَوْمًا فَأَخْبِرُهُ بِمَا فَعَلَ الْمَشِيْبُ

اکنون که قرار است شرح سه نمط عرفانی اشارات سینوی به همت بوستان کتاب به زیور طبع آراسته شود و در دسترس علاقه‌مندان این قبیل مباحث قرار گیرد، جا دارد از مدیریت و کارکنان پرتلاش آن نهاد دینی و فرهنگی، تشکر کنم.

سپس یادی کنم از دوست دانشمند و استاد گرانمایه علوم عقلی دانشگاه‌ها به‌ویژه دانشگاه علامه طباطبائی، جناب آقای دکتر حسین کلباسی - دامت تأییداته - که زمینه این شرح را در پژوهشگاه علوم انسانی فراهم کردند و خود با حضور پرنورشان در جلسات درس و بحث، این حقیر را بر سر شوق آوردند تا برنامه مباحثه به پایان رسید و با پیگیری‌های مخلصانه ایشان بحث‌ها از نوار پیاده شد و به روی کاغذ آمد و خود، به ویرایش آن پرداختند.

پس از آن که محصول زحمات ایشان به دست حقیر رسید، تعطیلات یک تابستان تمام، صرف وقت کردم و تا حدی از کارهایی که انجام شده بود، راضی شدم. مرحله سوم ویرایش و بازنگری از بوستان کتاب است. اکنون ما حاصل این زحمات، با درآمدی مفید، مهم و طولانی تقدیم علاقه‌مندان می‌گردد که هم اهل ذوقند و هم دل در گرو عقل و وحی و سنت دارند.

والله المستعان

حوزه مقدسه علمیه قم

بهمن ۱۴۰۰

احمد بهشتی